

מפיק מרגליות

על פרשת השבוע והדף היומי
פרשת יתרו

גליון מס' 5	פרשת יתרו תש"פ
זמני השבת	
16:53	כניסת השבת
18:03	מוצאי שבת
18:38	רבינו תם

- העלוך יוצא לאור ע"י
מוסדות 'קרן אורה' כרמיאל
- בראשות המרא דאתרא
הרה"ג רבי
אברהם צבי מרגלית
שליט"א
- כולל אברכים - מרכזי
נוסד בשנת תשנ"ד
- *
ישיבת 'קרן אורה'
אם הישיבות בכרמיאל
נוסדה בשנת תשמ"ט
- *
"מפעל המסכתות העולמי"
נוסד בשנת תשמ"ג
- *
"בית מדרש נודד" בישובי הגליל
- *
מועדוני נוער
- *
"הדף היומי"
נוסד בשנת תשמ"ג
- *
מכון לפרסומים תורניים
- *
בית מדרש "אבי עזרי"
- *
בית מדרש "בר קפרא"
"ישיבה על קברו"
- *
כולל ערב
בביהכ"ס "ירון אחים"
- *
תיכון לבנות "נוה חוה"
- *
מדרשת נשים
- *
כנסים וימי עיון
- *
בית מל"י
ספריה ופעילות חברתית
- *
פעילות קירוב רחוקים
- *
ביקורי בית
- *
עזרה ותמיכה במשפחות נזקקות
- *
חלוקת והפצת דיסקים תורניים
בארץ ובעולם

על הפרשה המרא דאתרא הרה"ג רבי אברהם צבי מרגלית שליט"א

אומר רבי ירוחם, המשגיח דמיר, התשובה נעוצה במילה אחת. "אחי". כאשר רואה יעקב את הרועים, הוא פונה אליהם בחום ובלבביות, "אחי מאין אתם" [בראשית כט ד]. זה הסוד. יעקב נתן להם תחושה טובה. אחים אנחנו. חפץ אני באהבתכם. מילת חיבה אחת מפילה את כל המחיצות. מסירה את כל הניכור.

עתה, כאשר נעשו אוהבים זה לזה, הביקורת תתקבל ברצון, שכן אה רוצה בטובתו של אחיו, ואם הוא מעיר לו, וודאי כוונתו לטובה. "נאמנים פעמי אוהב" [משלי כז ו].

האורח הביא עימו את הסעודה...

כך ניתן לומר גם בענייננו. יתרו מגיע אל מחנה ישראל. משה מקבלו בכבוד, ומספר לו על שאירע לעם ישראל. ראשית יתרו מגיב במילים חמות. "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים. עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם" [שמות יח י-יא].

בהמשך כתוב, "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלקים ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלקים" [שמות יח יב]. המפרשים מבארים ש'זבחים' היינו שלמים.

אהרן וזקני ישראל באו לאכול עם חותן משה. מה אכלו, את בשר השלמים. כפי שכתב האבן עזרא, "לאכל לחם - שלמים". החזקוני כתב, "לפני האלקים. לפי הפשט 'לפני' כמו 'מלפני'. כלומר, ממה שהקריבו לפני הקב"ה, והם השלמים". וכך כתב גם הספורנו.

הדבר נשמע מוזר עד למאוד. בדרך כלל, כאשר אדם מתארח אצל מישהו, המארח הוא זה שמכין את הסעודה. וכאן יתרו, האורח, הוא שדאג לצרכי הסעודה.

אלא, בכך הראה יתרו לישראל שהנה, הוא כבר חלק מהם. מרגיש בבית. הוא עצמו מביא את הבשר לסעודה. כאשר נוצרת תחושת אחווה נעימה, ניתן גם להשמיע ביקורת ולהשיא עצות.

[מתוך הספר 'מפיק מרגליות']

רק האוהב יכול להוכיח את זולתו

"וַיֵּרָא חֵתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מֶה־הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוֹעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל־הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן־בְּקָר עַד־עֶרְב" [שמות יח יד]

ישנו כאן עניין מעורר פליאה. באופן טבעי, דרכו של אורח להצטנע. לנהוג כמנהג המקום, לא להתבלט במנהגים שונים, ובוודא לא להעיר הערות ולהשיא עצות. והנה כאן מגיע יתרו, ומיד מטיח ביקורת על הנהגת המקום. ולא עוד אלא שיש בידו הצעות אופרטיביות לתיקון המצב. הכיצד, הלא מיד אמורים היו ישראל להשתיקו בגערה ובכעס, באמרם "האחד בא לגורו וישפוט שפוט?"

שאלה זו שואלים גם לגבי יעקב. יעקב מגיע לחרן, רואה את הרועים ועדרי הצאן, וכבר מחלק הוראות. "ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו" [בראשית כט ז].

רש"י מבאר את דבריו של יעקב לרועים, "לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם הן עוד היום גדול, כלומר, אם שכירים אתם - לא שלמתם פעולת היום. ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגו'".

לא פחות ולא יותר! "לא שלמתם פעולת היום". אתם נוהגים ממש שלא ביושר כלפי בעלי הבהמות. וגם אם הבהמות שלכם, אתם נוהגים שלא בחכמה, שהרי אין זה הזמן לאסוף את הבהמות.

הרועים המקומיים, שמן הסתם לא היו בדיוק בעלי נימוסים והליכות, אמורים היו לומר לו בכעס ובפנים זעופות, מי אתה שתתערב, מי אתה שתכתוב לנו את סדר היום? כלך לך אל מקומך לפני שנעשה בך שפטים!

והנה, למרבה ההפתעה, הם עונים לו בנחת, כמעט בהתנצלות, "לא נוכל עד אשר יאספו של העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן" [בראשית כט ח]. הכיצד?

מעשה רב

מכירים אותו כצדיק וישר, ייבע שיהודי חף מפשע, הרי שהוא לא יוצא להורג.

מיד חברו על רבי נפתלי יהודים רבים. "נכון שאתה מקפיד עד מאוד שלא לשנות מהאמת, אבל, הרי זו שאלה של חיים ומוות, בכמה מילים בידך להצילו ממיתה".

רבי נפתלי היה בדילמה עצומה. מצד אחד, באפשרותו להציל יהודי. אך מצד שני, הרי מעולם לא הוציא דבר שקר מפיו. שעות על גבי שעות התחבט בשאלה כיצד לנהוג.

"וְאַתָּה תִּחְזַה מְכַלְהֵם אֲנִישֵׁי־חַיִל יִרְאִי אֱלֹקִים אֲנָשֵׁי אֲמַת וגו'" [שמות יח יג]

רבי נפתלי מבארשאד צ"ל הקפיד לא להוציא מפיו דבר שאינו אמת, ולו בעד כל הון שבעולם.

פעם סרח יהודי אחד בעבירה חמורה. היהודי הכחיש בתוקף את ההאשמות נגדו, למרות שהיו נכונות. העמידו אותו למשפט, והשופטים, על פי העדויות שהוצגו בפניהם, גזרו את דינו למוות. אבל, אמרו השופטים, אם רבי נפתלי, שהינו נאמן עלינו, שאנו

מגוון ירק גוש קטיף נקי למהדרין, במחירי שוק.

הנקודה הירוקה של כרמיאל
רח' נתיב הלוטוס 3

פחוחים לקראת שבת
ימים ד' ה' בין השעות 09:00-20:00 יום ו' 13:00-9:00

ירק ועשבי תיבול
נידול מיוחד למהדרין

קטיניות בוואקום
ללא צורך בביריה

פירות קפואים
נקיים מתרקים

משלימי טעם
וארומה למטבח

קמחים משובחים
ללא צורך בניפוי

קטוף Katsoof

על הפרשה ועל הדף

הרה"ג רבי מאיר מרגלית שליט"א, מחבר ספר 'מאיר נתיבים'

"ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם" - "כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה" [ברכות מ:]

מברכתו זו של יתרו 'ברוך ה' אשר הציל אתכם', ילפינו בגמ' [ברכות נד.] שמברכים על הנס, שהרי יתרו הודה כאן על הצלת וניסי עם ישראל בלשון 'ברוך'.

ובמהרש"א [שם] הקשה והא כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה [ברכות מ:]; דהיינו, שאם לא אמר 'מלך העולם' לא חשיבא ברכה, וא"כ ברכת יתרו אינה ברכה שהרי רק אמר ברוך ה' והיאך למדים משם דמברכים על נס [ואמנם "א"א דאינו אלא מדרבנן וכ"כ הצ"ח והמנה"ח מצוה תל', ועי' במהרי"ל דיסקין עה"ת כפר' כי תשא].

גנאי למשה ולששים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו - ביאור המהר"ל

בגמ' [סנהדרין צד.] 'בשם רבי פייס אמרו גנאי הוא למשה ולששים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שפתח יתרו ואמר ברוך ה', עכ"ל. ויש כאן, כביכול, תביעה על משה וישראל היאך לא אמרו ברוך עד שבא יתרו.

ובמהרש"א [שם] הקשה, שיתרו אינו הראשון שהודה בלשון ברוך, שהרי כבר מצינו לשון 'ברוך' אצל אליעזר עבד אברהם שאמר 'ברוך ה' אלהי אדוני אברהם' [בראשית כד כו]. וכן נח אמר 'ויאמר ברוך ה' אלהי שם' [שם ט כו]. ויש להוסיף עוד, שהרי גם בקריעת ים סוף הודו בלשון ברוך דאמרין [ברכות ג.] 'מנין שאפילו עוברין במעי אימן אמרו שירה על הים שנאמר 'במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל', וכן הוא בתפילת שחרית 'ברכות והודאות למלך חי וקים', וא"כ צריך עיון מה יתרו ליתרו, ומה גנאי למשה ולישראל.

ובמהרי"ל שופך אור על דברי חז"ל אלו [נצח ישראל ג'], ומבאר דהטעם שישאל לא הודו בלשון ברוך, כיון שברוך הוא לשון ריבוי ותוספת, וישראל שהיו בצרה ובשביה ומסובלים ביסורים לא היו כלפיהם ניסי יציאת מצרים ריבוי ותוספת ברכה אלא הצלה גרידא מעבודות לחירות וממות לחיים, ולא ראו לנכון לומר 'ברוך' [ובחידושי אגדות בסנהדרין שם הוסיף, שהגאולה הגיע להם בדין בגלל זכות אבות והברית אשר כרת עימם]. משא"כ יתרו שהיה גר וחדש בעם ישראל, הוא הרגיש את ריבוי הברכה לעם ישראל והודה במקומם.

הטבה ממידת הדין - אלקים, הטבה ממידת הרחמים - הויה

בתוס' יו"ט [ברכות פ"ז מ"ג] עומד על השוני במטבע הלשון בין ברכת התורה שאומרים 'ברכו את ה' המבורך' בשם הויה, ואילו בברכת המזון אומרים 'נברך לאלוהינו' בשם אלוהות, וביאר וז"ל 'כי המזון הדין נותן לכלכל את בראויו, ולפיכך תיקנו זה השם שהוא מידת הדין והוראתו אלהות ואדנות [שם אלקים], אבל התורה לא ניתנה לנו אלא בחסדו כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים, ולפיכך תיקנו בברכת התורה שם זה [הויה] שהוא ממידת הרחמים, עכ"ל.

ודברי התו"ט בנייים על החילוק בין שם הויה לשם אלוהות, כדאמרין בגמ' לקמן [ברכות ס:]: 'בה' אהלל דבר' זו מידה טובה, באלהים אהלל דבר זו מידת פורענות' עכ"ל, דשם הויה מורה על חסד והטבה תוספת וריבוי, ואילו שם אלוהות מורה על דין ומלכות, דינא דמלכותא דינא, ובמידת הדין מלבד הפורענות שבה, כלולים גם הם החסדים שהקב"ה נותן לאדם צרכיו הנצרכים לו בדין ממש כמו שעל המלכות מוטל לספק את צרכי העם ע"פ דין. ועל כן, ההודאה על צרכיו העיקריים שאין לו חיות בלעדיותם וניתנים בדין ומלכות היא בשם 'אלוהים', אבל ההודאה על הריבוי ותוספת היא בשם 'הויה', וזה ביאר דברי התו"ט מדוע ברכת המזון נאמרת בלשון 'אלוהינו' ואילו ברכת התורה שהיא תוספת וריבוי נאמרת בלשון 'הויה'.

לשון 'ברוך' קודם יתרו, ולאחריו

ועפ"ז יתורין מה שהקשה המהרש"א הא דמצינו שנח ואליעזר הודו בלשון ברוך קודם ליתרו, כיון שבאמת הם לא אמרו אותו 'ברוך' שאמר יתרו, שהרי הם אמרו 'ברוך' עם שם 'הויה' ו'אלוהות' כגון 'ברוך ה' אלהי אדוני אברהם' ו'ויאמר ברוך ה' אלהי שם', ובקריעת ים סוף 'במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל', וכן בתפילה 'ברכות והודאות למלך אל חי וקים', ולשון 'ברוך' תמיד היתה אצלם בשתי השמות 'הויה' ו'אלוהים', כלומר על הדברים הנצרכים על פי דין לחיותו של האדם וצרכי קיומו, ותוך כדי זה גם הודו על הניסים והתוספות ריבוי [הויה על התוספת ואלהים על דברים הבאים ע"פ דין] ומעולם לא אמרו לשון 'ברוך' רק בשם 'הויה' כלומר, שמעולם לא הודו על התוספת וריבוי בלבד, אבל יתרו בא וחידש ברוך עם שם הויה בלבד שהרי אמר 'ברוך ה' בלא הזכרת 'אלוהות', והוא היא הודאה מעלייתא שמברך על התוספת והריבוי בלבד, וללא כל הודאה על הדברים המחוויבים, המקטינים את ערך ההודאה.

רק לאחר שאמר יתרו 'ברוך ה' התחדשה הלכה 'שכל ברכה שאין עימה מלכות אינה

ברכה' ויש לחקור בחיסרון 'שכל ברכה שאין עמה מלכות אינה ברכה', האם הוא חיסרון 'בהודאה' על הדבר שמברך עליו ולכן לא יצא ידי ברכתו, או שהוא חיסרון במילת 'ברוך' שאין כאן ברוך מושלם כיון שאין מלכות עימו והרי הוא כמי שלא אמר 'ברוך'. ונפק"מ, אם יכול לצאת במאה ברכות בברכה שאין בה מלכות, דאם הוא חיסרון בהודאה על מה שמקבל, מ"מ להשלים מאה ברכות משלים, אבל אם הוא חסרון בלשון 'ברוך' א"כ לא חשיב כלל 'ברכה' ואינה ברכה אפילו להשלים למאה ברכות. ונראה לומר פשוט כמו הצד השני, דכשחסר 'מלכות' הרי זה חסר במילת 'ברוך' ואין עליה שם של ברכה לולי מלכות עימה, וכלשון הגמ' 'כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה'. וכן מוכח בסוגיה לקמן [ברכות מט.] ואכמל"ב.

ובזה מיושב היאך בירך יתרו ללא מלכות, דאמנם עד שבא יתרו, לשון 'ברוך' היתה כוללת בתוכה הודאת צרכי האדם המחוייבים שבאים באופן של ריבוי ותוספת שהרי תמיד אמרו ברוך בשם הויה [רחמים] ביחד עם שם אלוהים [דין ומלכות], ונמצא שלעולם מהותה של המילה 'ברוך' היתה טומנת את מידת הדין וכאילו אמר מפורש 'מלכות', אבל לאחר שחידש יתרו ששייך לומר 'ברוך' רק עם שם הויה בלבד שהרי אמר רק 'ברוך ה' ולא הוסיף אלוהות, נמצא דמעט מילת ברוך אינה כוללת בתוכה מלכות, וע"כ התחדשה הלכה דצריך להזכיר מפורשות את המלכות ולומר 'מלך העולם' ורק בזה חשיב הודאה מושלמת גם על החסדים הנצרכים וגם על התוספות, ולולי זה אינה ברכה, והדברים נפלאים.

'ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה'

ונסיים בדרך צחות, דלכא"ו פסוק זה אומר דרשני, למה לא כתבה התורה, אהרן וכל זיקני ישראל ויתרו לאכול לחם, ומשמע דהלחם הוא של יתרו בלבד, ונראה, דיש כאן הדגשה שאכלו אהרן והזקנים מלחמו של יתרו דוקא, שהרי בפשטות היה להם מן ולא היו צריכים ללחמו, והוא הביא עימו לחם שהרי לא היה לו מן, ובכל זאת העדיפו להצטרף עימו ולאכול מלחמו.

והביאור, שכלפי עם ישראל היה המן במידת הדין שהרי אינם יכולים להתקיים ללא אוכל אלא שניתן להם באופן ניסי של רחמים, והוקשה להם להתבונן בנס זה שבא על צרכיו המוכרחים של האדם דהיינו האוכל [וכמו שביאר המהר"ל והתו"ט], אבל מלחמו של יתרו שהוא כבר תוספת על המן וכולו ברכה והטבה שהרי אינם צריכים לו כשהמן בידיהם, לחם זה כולו רחמים הוא, ועל כן הצטרפו אליו אהרן והזקנים לאכול מלחמו כדי שיוכלו להודות על מידת הרחמים ללא מידת הדין שעימה, והודו שפיר על התוספת ברכה ובלשון 'ברוך' וכמו שביירך יתרו.

והנה ברש"י מביא על הפסוק 'ויבוא אהרן וכל זיקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה' את דברי המכילתא 'ומשה היכן הלך' [וכי לא היה עמהם בסעודה] אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם, נמצא שמשא לא אכל עמהם אלא רק שימש לפניהם. והנה לשון הגמ' [לעיל] 'גנאי הוא למשה וששים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו' ולכא"ו מדוע אמר רק משה וששים ריבוא, ממה נפשך, או שיאמר גנאי הוא לשישים ריבוא ישראל וללא הזכרת משה או שיאמר גנאי הוא למשה אהרן והזקנים וישראל ומדוע כתב רק גנאי הוא למשה ולשישים

ריבוא, ולדברינו לעיל נפלא, שהרי אהרן והזקנים ישבו לאכול לחם עם יתרו והודו על התוספת והשפע שבמידת הרחמים ממש כמו יתרו והראו שבכוחם להודות על התוספת וריבוי בלבד, אבל משה שלא אכל עימם שהרי שימש אותם בסעודה וגם כל ישראל לא אכלו עמהם, א"כ לא מצינו שהודו על תוספות הברכה, וע"כ 'גנאי הוא למשה ושישים ריבוא' בלבד, ולא לאהרן והזקנים.

קנן אורה - הדף היומי

עוזרים לכם לסיים את הש"ס!

יש לך שאלה על הדף? חוסר בהירות? סתם מתקשה בקטע גמרא?

יש מי שיעזור!

המוקד הטלפוני לשאלות על הדף היומי

04-6641505

ניתן לקבל את העלון ישירות למייל

נא לפנות לכתובת: kerenora456@gmail.com

מעשה רב המשך מעמוד קודם

בסופו של דבר פנה הרבי אל הקב"ה בתחינה ואמר, איני יכול לעמוד בפני תחנוני קרוביו של היהודי, אך מצד שני, אין אני רוצה לשקר בשום אופן. אנא, קח נפשי ממני! ואכן, הקב"ה שמע לתפילתו. לפנות בוקר השיב הרב את נשמתו לבוראו.

סוף הסיפור היה שאותו יהודי הודה באשמה. אז נוכחו כולם לדעת כמה צדק הרב. אילו היה מעיד לטובתו של היהודי, ובסופו של דבר היה מתברר מעל לכל ספק שהוא אכן חטא, איזה חילול ה' היה נוצר. אילו רציחות והריגות היו עלולות

להיגרם. האמת היא העיקר. היא היסוד. גם כשעל פניו נראה שהעמידה על האמת גורמת להפסד, בסופו של דבר "שומר מצוה לא ידע דבר רע". שמירת המצוות אינה יכולה לגרום לתקלה. להיפך, מההקפדה על האמת רק מרוויחים, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.